

Groeien in samenwerkingsgezindheid en in solidariteit

In gesprek met Denis Hendrickx o.praem.

Denis Hendrickx o.praem. is de spil van de Norbertijnenpriorij De Schans te Tilburg: *Er waren natuurlijk momenten van twijfel, er waren inzinkingen, maar de vreugde om hier norbertijn te kunnen zijn heeft steeds overheerst.* Hij gelooft van harte in het leven binnen open gemeenschappen, gericht op dialoog en ontmoeting. De priorijgemeenschap wil midden in het leven staan en vanuit de realiteit van de samenleving het pastoraat vormgeven. De verlangens en noden van de mensen in Tilburg-Noord zijn uitgangspunt van het handelen.

In Denis' visie op het religieuze leven ligt de toekomst bij kleine gemeenschappen zoals De Schans. Dat het dóór gaat staat vast, maar het zal op bescheidener schaal zijn dan in de vorige eeuw. Misschien, zo suggereert hij, zouden religieuze instituten ook nieuwe vormen van inordening voor onder meer geassocieerden kunnen overwegen.

Denis Hendrickx o.praem. is vanaf februari 1994 lid van de Financiële Commissie van de Religieuzen (FKR) en volgde fr Henk van Vliet op als voorzitter van deze commissie in maart 2000. Hij is voorts sinds april 1995 lid van de Commissie Rechtspositiereglement (CRR), waar hij in maart 1998 Gijs van Doorn, de toenmalige economisch adviseur van de Jezuiten, opvolgde als voorzitter van deze commissie. Gezien deze dubbelfunctie is hij de ideale gesprekspartner om ons te informeren over de ontwikkelingen in genoemde commissies.

Wanneer we hem spreken is hij herstellende van een darmoperatie én druk met de voorbereidingen van een reeks bijzondere gebeurtenissen in de Abdij van Berne (het feest in triplo, waarover elders meer, onder andere via de website www.abdijvanberne.nl).

De commissies

De Financiële Commissie Religieuzen (FKR) heeft als doelstelling de financiële belangen van religieuzen in Nederland te behartigen. De belangrijkste taak van de Commissie Rechtspositiereglement (CRR) was het vertalen van wijzigingen in de CAO voor verpleeg- en verzorgingshuizen naar het KNR-rechtspositiereglement. Voor een deel is de uitvoering van die taak vorig jaar overgedragen aan het SDB. Hierdoor blijft tijdige informatieverstrekking aan de achterban, met name de kleinere congregaties, verzekerd. Na rijp beraad is besloten om de CRR als commissie op te heffen en daarvoor in de plaats een werkgroep Rechtspositiereglement in het leven te roepen. Deze

werkgroep zou dan bij het uitkomen van een nieuwe CAO en ter bespreking van belangrijke rechtspositionele zaken bijeen kunnen komen. Aan het eind van dit jaar zal een en ander geëvalueerd worden. In het vervolg van dit verhaal ligt – mede gezien het voorgaande – de nadruk op de ontwikkelingen binnen de FKR.

De Financiële Commissie van de Religieuzen (FKR) en de Commissie Rechtspositiereglement (CRR) deelden niet alleen de voorzitter, Denis Hendrickx o.praem., maar ook een aantal 'gewone' leden. Vanwege die personele overlap werd er uit praktische overwegingen vaak op dezelfde dag vergaderd. Denis karakteriseert het geheel als een 'leuke club', gewoon qua mensen. Dat moet ook wel, want het commissielidmaatschap is iets wat mensen erbij doen. Denis: *Onze commissies FKR en CRR worden bemenst door religieuzen en door personen, die beroepshalve te maken hebben met financiële aangelegenheden in de ruime zin des woords. Het secretariaat is alert en bekwaam, pakt procedurele en inhoudelijke kwesties goed op en bereidt de vergaderingen goed voor.* Hij beschouwt het als een uitdaging om voortdurend een afweging te maken tussen zijn inzet als gewone burger en als religieus. Denis: *Natuurlijk zijn wij onderdeel van de maatschappij, maar we zijn ook religieuzen en dan dien je je af te vragen of dat nog iets speciaals te betekenen heeft. Religie is het cement in de samenleving. Religieuze instituten hebben een belangrijke taak om de boel bij elkaar te houden, evenals trouwens niet-katholieke en seculiere organisaties. We zien dat de traditi-*

onele vormen van religieus leven wat afbrokelen, maar de activiteiten worden niet minder. Het is van belang om hetgeen we binnen de commissies doen te beschouwen als een uiting van solidariteit. In dat opzicht is er de laatste jaren vooruitgang geboekt. De totstandkoming van die ene, hernieuwde KNR is het resultaat van een langdurig proces. Het is positief dat er intensiever wordt samengewerkt en dat het gevoel overheerst dat we samen iets kunnen. We waren in de commissies ook tevreden over de aanpassingen, die naar aanleiding van discussies in het beleidsplan van de KNR zijn aangebracht. Nadrukkelijk wordt er in het beleidsplan gesproken over inspiratie, bezieling en binding en is er aandacht voor samenhang en voor het financiële fundament.

Denis: Binnen de commissie proberen we als klankbord voor elkaar te fungeren. Het beschikken over een eigen rechtspositiereglement voor werknemers in dienst van religieuze instituten is natuurlijk een medaille met twee kanten. Goed werkgeverschap is ook voor religieuzen een waarde, die van belang is om te realiseren. Anderzijds gaat het bij ons vaak om kleine werkgevers, van wie je toch moeilijk kunt verlangen, dat zij een reglement met een omvang van 130 pagina's moeten kunnen hanteren. Mag het ietsje minder zijn?

Tegelijkertijd moeten we constateren dat het voor religieuzen – evenals voor andere Nederlanders - moeilijk blijft om in de eigen keuken te laten kijken. Misschien hebben de economen binnen onze religieuze traditie van oudsher te weinig gecommuniceerd. Het is nu eenmaal het eenvoudigst om op eigen houtje een begroting te maken. Maar economen moeten de grenzen bewaken, aangeven wat kan en wat niet. Het is hun taak om de anderen mee te nemen in de beslissingen die genomen worden. Religieuzen mogen geen wereldvreemde burgers zijn. Economen zijn verplicht om hen daarvoor te behoeden.

Externe contacten

Denis: Een complicerende factor is het gegeven dat onze samenleving steeds minder vertrouwd is met religieuzen. Of je nu bij een

bank komt of je wilt een akte laten passeren bij de notaris, je kunt er niet meer van uitgaan dat men weet wat religieuzen zijn. Opvallend is bijvoorbeeld dat de bijzondere financiële en fiscale positie van religieuzen minder bekend raakt bij de officiële instanties zoals de belastingdienst en bij commerciële instellingen zoals banken. Dit betekent in de praktijk dat economen en economisch adviseurs veel moeten uitleggen wanneer zij namens religieuze instituten optreden. Die onbekendheid blijkt ook uit het feit dat het secretariaat van de FKR steeds meer geconfronteerd wordt met vraagstukken omtrent omzetbelasting, bijvoorbeeld in die gevallen waar diensten worden geleverd tussen een religieus instituut en het bijbehorende kloosterverzorgingshuis.

Er is in de FKR ook gesproken over het belang van het lobbyen bij de overheid. Voor de KNR kan dit van belang zijn, omdat veel afspraken over de positie van religieuzen gemaakt zijn in een heel ander politiek klimaat en de huidige generatie politici niet op de hoogte is van deze afspraken. De relatie met de overheid is volgens Denis tot dusverre minder goed uit de verf gekomen: *In het verleden zijn de contacten met de overheid eenzijdig gebruikt om eigen voordelen binnen te halen. Maar we kunnen ook de kritische noot zijn, de luis in de pels.* Denis memoreert in dit verband de brief die vanuit de KNR aan de staatssecretaris is verstuurd over de zorgwekkende ontwikkelingen in de zorg. Denis: *Het is wezenlijk om in solidariteit bepaalde voorzieningen in stand te houden. Dan verwordt mantelzorg niet tot een bezuinigingsoperatie, maar is de insteek positief. Dan staat de zorg om de ander centraal, zoals religieuzen die trachten vorm te geven – toen en nu.*

Wat hem zorgen baart is dat het overheidsbeleid zich tamelijk eenzijdig richt op schaalvergroting. Dit verschijnsel doet zich voor in de politiek, op sociaal maatschappelijk terrein en jammer genoeg ook in de kerk. Denis: *Onder het mom van een efficiëntere aanpak wordt veel aan direct contact en transparantie ingeleverd. Er moet veel overleg plaats vinden en er worden allerlei locatiegebonden functies*

geschapen. Dit gaat ten koste van de efficiency en van de onderlinge verhoudingen op de werkvloer.

Langetermijnsontwikkelingen

Hoewel in het verleden al heel veel zaken geregeld en uitgezocht zijn, blijkt dat door veranderende wetgeving en omstandigheden er steeds nieuwe vragen op de commissies afkomen. Er zijn ‘tussen de regels door’ een aantal ontwikkelingen te onderkennen. Opvallend is bijvoorbeeld de verdergaande internationalisering van religieuze instituten en wel in tweeërlei zin. In 2005 was er een studiedag, waarin aandacht is besteed aan fusie tussen onderdelen van religieuze instituten. Deze fusies vinden over het algemeen ‘over de landsgrenzen heen’ plaats. Fusie en internationale transacties zullen voor de toekomst een belangrijk aandachtspunt blijven vormen voor de FKR. De uitdaging hierbij is dat internationale vraagstukken altijd per land verschillen en het oplossen van deze vraagstukken daardoor sterk afhankelijk is van de individuele casussen. Een ander aspect van internationalisering is de komst van buitenlandse religieuzen naar Nederland. Het stringente toelatingsbeleid voor vreemdelingen is ook op hen van toepassing.

Globaal kan voorts gewezen worden op de volgende ontwikkelingen op financieel economisch en fiscaal terrein, die de agenda van de commissie beïnvloeden. Ten eerste is dat de toenemende regelgeving in Nederland (ondanks het voornemen van de regering om deze regelgeving juist terug te dringen). Een belangrijke factor in de toenemende regelgeving is de bestrijding van terrorisme, terrorismefinanciering en de toenemende eis tot het betrachten van transparantie door organisaties. Door deze regelgeving dient ook de positie van religieuze instituten, die door de scheiding van kerk en staat een grote vrijheid kent, kritisch te worden bekeken. Een tweede vraagstuk dat meer en meer de aandacht vraagt is de noodzaak tot het beheersbaar houden van de kosten in de zorgsector. Religieuze instituten hebben in toenemende mate te maken met beperkingen in de AWBZ verstrekkingen,

waardoor meer uit het eigen budget moet worden betaald. Bovendien worden indicatiestellingen door de indicatieorganen (RIO’s geheten) moeilijker verstrekt, onder verwijzing naar de onderlinge mantelzorg tussen religieuze gemeenschappen.

Enkele activiteiten

Enkele voorbeelden van activiteiten om te illustreren wat er concreet gebeurt vanuit de commissies. In de afgelopen jaren was het maken van gezamenlijke afspraken met verzekeraars en banken een van de kerntaken. De gezamenlijke ziektenkostenverzekering voor religieuzen bij CZ was een vroege voorloper van de raamcontracten, die recentelijk vanuit de KNR zijn afgesloten. Enkele jaren geleden werd een overeenkomst bereikt met Nationale Nederlanden en Donatus betreffende de verzekeringen voor ziekengeld en arbeidsongeschiktheid van werknemers. Nadat in 2005 een grote stap was gezet in de gezamenlijke belangenbehartiging op het gebied van vermogensbeheer, heeft de KNR per 1 januari 2006 (gezamenlijk met de Nederlandse bisdommen) een mantelovereenkomst gesloten met CZ voor de zorgverzekering. De praktische invulling en de uitvoering van deze collectieve regeling is overgedragen aan de verzekeringsmaatschappij Donatus. Denis benadrukt dat het bij deze mantelcontracten niet primair gaat om eigen gewin, maar om het behalen van een goed rendement, opdat wij ruimhartig onze solidariteit naar elkaar en naar derden – bijvoorbeeld via AMA/PIN/KOS – kunnen laten blijken. Denis: *We moeten op verantwoorde wijze onze financiële middelen inzetten teneinde er goede dingen mee te doen.*

Een ander onderwerp, dat opnieuw om aandacht vroeg, was de huursubsidie

In het verleden werd religieuze instituten afgeraden een beroep te doen op de huursubsidie (thans huurtoeslag geheten) en andere voorzieningen die samenhangen met “bijstand”. De huidige situatie, waarin scheiding van wonen en zorg een feit is, en de minder rooskleurige financiële situatie van sommige instituten, waren aanleiding het principiële uitgangspunt in deze eventueel te herzien. De werkgroep Overheid En Religieuzen (OER) is derhalve

bij elkaar geroepen om deze problematiek te bespreken. Het resultaat van deze bespreking is dat het standpunt van 1999 niet herzien zal worden. Maar wanneer een instituut niet meer kan voldoen aan de zorgplicht voor haar leden, zou de mogelijkheid voor het aanvragen van huurtoeslag toch opengelaten moeten worden. Deze situatie doet zich slechts bij een gering aantal instituten voor.

Toekomst

Er is afgesproken om de actualisering van de Fiscale Vraagbaak in de loop van 2007 aan te pakken. Voorts is het de bedoeling om de ontwikkelingen ten aanzien van de levensloopregeling goed te volgen. Er zal een notitie worden gemaakt met betrekking tot de afbouw van instituten, waarin de diverse mogelijkheden met de daarbij behorende modellen aan de orde komen. Recentelijk is een werkgroep geformeerd, waarin enkele leden van de FKR/CRR en het Dagelijks Bestuur KNR zitting hebben. Daarin probeert men manieren te vinden om de financiering van de KNR in de toekomst te kunnen waarborgen. Naast de geopperde ideeën zoals fondswerving, schenkingen, externe bronnen, projectfinanciering e.d. zal de contributie in ieder geval gehandhaafd blijven om een binding tussen leden en koepelorganisatie te houden.

Denis: *Ik ben verheugd dat er vanuit het bureau meer individuele contacten zijn gegroeid met religieuze instituten. Solidariteit is natuurlijk niet louter een kwestie van het tellen van het aantal leden en dat vermenigvuldigen met het verschuldigde contributiebedrag. Je kijkt ook naar de diversiteit aan draagkracht en mogelijkheden van de instituten. Met het oog op de nabije toekomst ziet hij als een groot gevaar dat actieve religieuzen menen dat ze vanwege het vele werk nóg actiever zouden moeten worden. Denis: *Dat is lang niet altijd mogelijk en gaat vaak ten koste van wezenlijke elementen van het religieuze leven. Ik ervaar die spanning aan den lijve. Veel werkzaamheden zouden uit handen gegeven moeten kunnen worden. Dan is het echter wel van belang dat het in vertrouwde handen overgaat. Die wezenlijke voorwaarde is niet altijd gerealiseerd en dat werkt dan nog extra**

belemmerend. Iets overdragen betekent vertrouwen schenken aan anderen dat zij er iets van willen en kunnen maken, op een eigen wijze en naar eigen inzichten. Wees niet te bang en schenk dat vertrouwen, geef je over. En als je dat niet kunt, gun die anderen dan minstens het voordeel van de twijfel.

WvdV

<http://www.norbertijntilburg.nl/index.htm>